

cionálnou, technickou a finančnou podporou Národnej komisie pre udržateľný rozvoj, Ministerstva pre životné prostredie a Rozvojového programu OSN (UNDP) sa realizovalo niekoľko projektov. Na základe týchto a ďalších paralelných aktivít je veľmi pravdepodobné, že Maďarsko bude mať Národnú stratégiu udržateľného rozvoja do r. 2004.

Poľská republika

Pojem udržateľný rozvoj sa prvýkrát objavil v poľskej legislatíve v r. 1991, keď parlament prijal Národnú ekologickú politiku, ktorá definovala ciele a aktivity smerujúce k zlepšeniu stavu životného prostredia v Poľsku. Táto stratégia bola publikovaná ešte skôr, než boli prijaté dôležité dokumenty o udržateľnom rozvoji.

V r. 1992 sa zúčastnili poľskí oficiálni predstavitelia na príprave návrhu princípov TUR prijatých na Konferencii v Riu de Janeiro. Princípy TUR sa stali obsahom 5. článku ústavy Poľskej republiky prijatej r. 1997: *„Poľská republika bude zabezpečovať nezávislosť a integritu jej územia a zabezpečovať slobodu a práva osôb a občanov, bezpečnosť občanov, ochraňovať národné dedičstvo a bude zabezpečovať ochranu prírodného prostredia v súlade s princípmi udržateľného rozvoja.“*

V r. 1999 – 2000 vznikla 2. národná ekologická politika, ktorá zohľadňuje aj Agendu 21 a Rio deklaráciu, novú ústavu Poľskej republiky, medzinárodné dohovory, smernice Európskej komisie, úlohy vyplývajúce z členstva v OECD a NATO, ako aj reformu verejnej správy v krajine. Hlavným cieľom tejto ekologickej stratégie je ekologická bezpečnosť pre súčasné a budúce generácie prostredníctvom prijatia takého modelu rozvoja krajiny, pri ktorom bude efektívne regulované a kontrolované využívanie prírodných zdrojov tak, aby ich kvalita a existencia neboli ohrozené a aby k nim bol zabezpečený rov-

naký prístup predchádzajúci sociálnym konfliktom a napätiam. Vláda bude každé 4 roky vyhodnocovať a vypracúvať novú národnú ekologickú politiku, ktorú prijme poľský parlament.

Myšlienky a princípy z Ria de Ja-

neiro našli vo vedomí mnohých predstaviteľov poľského politického a verejného života a elity, na všetkých úrovniach manažmentu, najmä na miestnej úrovni, relatívne pevné miesto.

Vladimír Hudek

Konferencia o inváziách a invázných organizmoch

SCOPE, vedecký výbor pre problémy životného prostredia ICSU so sídlom v Paríži, sa dlhodobo venuje problematike invázií zavlečených cudzích druhov, ktoré ohrozujú pôvodnú domácu biodiverzitu. Svedčia o tom publikácie a monografie – výsledky projektov, resp. programov zameraných na bioinvázie a globálny manažment invadujúcich zavlečených druhov. Slovenský národný komitét SCOPE v spolupráci so Slovenskou ekologickou spoločnosťou pri SAV a Fakultou záhradníctva a krajinného inžinierstva SPU zorganizovali v dňoch 21. – 22. novembra 2002 v Nitre **4. konferenciu o inváziách a invázných organizmoch**. Reagovala na zmeny v tejto problematike za posledné dva roky (tretia konferencia bola r. 2000). Viac ako 80 účastníkov podujatia zo Slovenska, Česka a Poľska si vypočulo 35 príspevkov.

Úvodné referáty sa zamerali na napredovanie v inváznej ekológii a manažmente invázných druhov, ako aj v problematike invázných druhov rastlín v Európe. Pokrok je naozaj pozoruhodný, hoci kľúčové otázky zostávajú naďalej nezodpovedané. Predovšetkým bola vypracovaná a publikovaná *Globálna stratégia ochrany pred inváznymi druhmi* (GSIAS) v rámci osobitného projektu začleneného do programu DIVERSITAS, na ktorého riešení sa

podieľali okrem SCOPE a IUCN aj ďalšie medzinárodné organizácie. GSIAS bude pokračovať druhou etapou, zameranou predovšetkým na praktické problémy manažmentu invadujúcich zavlečených druhov organizmov, v úzkej spolupráci s konferenciustrán Dohovoru o biologickej diverzite. Na regionálnej a národnej úrovni sa premietne do vypracovania stratégií. Návrh európskej stratégie pre invázne druhy je v súčasnosti predložený na diskusiu v rámci strán Bernského dohovoru. Jednotlivé krajiny by mali pristúpiť k vypracovaniu národných stratégií ochrany pred inváznymi zavlečenými druhmi.

Jednotlivé bloky konferencie (bolo ich 6) sa venovali biológii a ekológii invázných druhov a invázií, inváznym živočíchom a inváznym rastlinám, zraniteľnosti (invazibilitate) ekosystémov, manažmentu a praktickej ochrane, ako aj národnej stratégii pre invázne druhy.

Záverečná diskusia sa zamerala na súčasný stav poznania invázií, identifikácie invázných druhov, na praktické riešenie manažmentu a regulácie populácií invázných druhov organizmov.

Invázne druhy rastlín prenikajú do prirodzených spoločenstiev, ohrozujú pôvodnú biodiverzitu, zisťujú sa aj v chránených územiach. Štátna ochrana prírody (ŠOP)

v spolupráci s rôznymi organizáciami vynakladá značné úsilie na likvidáciu populácií týchto druhov na celom území Slovenska. Významnú úlohu tu zohráva gestorská skupina pre invázne druhy rastlín ŠOP. Nový zákon o ochrane prírody a krajiny, ktorý vstúpil do platnosti 1. januára 2003, obsahuje opatrenia na ochranu prirodzeného druhového zloženia ekosystémov pred cudzími druhmi, aby sa zabránilo zámernému rozširovaniu nepôvodných druhov mimo sídel, za hranicami zastavaného územia obce. Obsahuje aj kroky na odstraňovanie nepôvodných druhov, ktoré sa samovoľne šíria a vytláčajú pôvodné druhy z ich prirodzených biotopov a znižujú biologickú rozmanitosť.

V záveroch konferencie sa zdôrazňuje, že problém invázií a invázných druhov možno zvládnuť iba účasťou všetkých rezortov vrátane pôdohospodárstva a zdravotníctva, lesného hospodárstva, záhradníctva, sadovníctva, parkovníctva, samozrejme životného prostredia, ale aj klimatológie a pod. Predpokladá to však rozdelenie povinností a kompetencií, prijatie konkrétnych opatrení. Aj preto je aktuálne vypracovanie národnej stratégie a akčných plánov pre invázne druhy, čo požadovala už prvá konferencia r. 1996. Ukázalo sa, že ani viaceré ďalšie úlohy vyplývajúce zo záverov predchádzajúcich troch konferencií sa nenaplnili. Málo pozornosti sa venuje z tohto hľadiska živočíchom, doteraz nemáme zoznam invázných druhov živočíchov Slovenska (na rozdiel od invázných rastlín), v čom zaostávame za okolitými krajinami.

V manažmente bioinvázií má významné postavenie prevencia: pričasnej signalizácii výskytu invázných druhov rastlín je nevyhnutná medzinárodná spolupráca, aby sa zabránilo nežiaducim introdukciám druhov s vysokým predpokladom invázneho správania (vysokým inváznym potenciálom). Preto by sa mala karanténna služba orientovať

aj na problematiku invázných druhov, čo predpokladá rozšírenie zoznamu druhov, na ktoré sa vzťahujú karanténne opatrenia, o invázne organizmy. Nový zákon zakazuje invázne druhy dovážať, držať, pestovať, rozmnožovať, obchodovať s nimi, s ich časťami alebo výrobkami z nich, ktoré by mohli spôsobiť samovoľné rozšírenie invázneho druhu. Toto sa bude musieť premietnuť do zákona o karanténnej službe. V súvislosti so zámernými introdukciami sa navrhuje vytvoriť fond na financovanie nákladov spojených s rizikami, eradikáciou a reguláciou populácií nepôvodných druhov z dovozu, v prípade, že sa budú správať invázne.

V rámci výskumu bioinvázií, ktorý je stále nedostatočný, sa pociťuje potreba väčšej podpory vedeckých projektov zameraných na biotické invázie a invázne druhy organizmov grantovými agentúrami. Najmä preto, aby sme pokročili v poznávaní procesu bioinvázie a invázneho správania zavlečených populácií druhov, vlastností invázných druhov, invazibility spoločenstiev a ekosystémov. Nové poznatky by mali viesť k účinnejšej (a možno aj lacnejšej) ochrane prirodzeného druhového zloženia ekosystémov pred bioinváziami.

Z doterajších skúseností vyplynulo aj to, že úspešne "bojovať" s inváznymi organizmami nie je možné bez uvedomelej účasti verejnosti. Mnohé invázne druhy rastlín sa pestujú, živočíchy chovajú, či už z nevedomosti, alebo nedostatočnej uvedomelosti. Tým sa problematika bioinvázií dostáva do polohy etickej.

Účastníci konferencie sa pozastavili nad malým počtom invadujúcich zavlečených druhov rastlín, ktorých miestne populácie budú predmetom eradikácie a regulácie podľa pripravovanej vyhlášky nadväzujúcej na nový zákon o ochrane prírody a krajiny SR. Na území Slovenska sa v súčasnosti invázne správa približne 20 druhov zavlečených rastlín, ktorých

Netýkavka malokvetá

Boľševník obrovský

invadujúce populácie by bolo treba likvidovať (na celom území alebo v niektorých regiónoch). Argumenty ŠOP typu "viac druhov by sme nezvládli" sú alibistické a povedú k rozšíreniu ďalších druhov, ktoré nie sú zaradené vo vyhláške.

Prezentované príspevky budú publikované v zborníku. Piata konferencia sa uskutoční r. 2004, počítá sa s väčšou účasťou rezortov, ktorých sa problematika invázných druhov dotýka.

Pavol Eliáš